

Etički kodeks uposlenika u organima državne službe FBiH -Općina Tešanj-

Mirnes Dedukić, dipl. pravnik
Tešanj, juni 2014

Etika

- **Etika** je nauka o moralu (filozofija morala), koja istražuje smisao i ciljeve moralnih normi, osnovne kriterije za moralno vrjednovanje, kao i uopće zasnovanost i izvor morala.
- Etika prije svega pripada filozofiji koja proučava ljudsko ponašanje koje je prihvaćeno pod određenim moralnim aspektom.

Etika

- **Etika** je normativna nauka, a norme odlučuju o specifičnom karakteru etike i tako je razlikuju od drugih nauka.

Moral

Moral u najširem je smislu oblik društvene svijesti, skup nepisanih pravila, običaja, navika i normi koji su prihvaćeni u životu neke zajednice.

Moral određuje kako ljudsko djelovanje treba biti, a pripadnici zajednice prihvaćaju te principe kao način življenja.

Moralna pravila nisu apsolutno važeća, već se razlikuju i vremenski i prostorno.

Moral

Za razliku od pozitivnih zakona, moralna pravila kada su prekršena ne donose političke ili ekonomske sankcije. Kao sankcije nemoralnog ponašanja javljaju se grižnja savjesti, prijekor ili bojkot okoline.

Na moral utiču: svijest ljudi, odgoj u porodici, vjera, tradicija, životno iskustvo i politika.

Moralni zakoni i pravni propisi jaki su obrambeni mehanizam društvene zajednice, pogotovo u slučaju opasnosti.

Pravni propisi imaju svoj izvor u moralnim zakonima

Moral

- **Za neke moralno za druge nije**

Etički kodeks

- **Etički kodeks** je skup pravila i standarda ponašanja kojih se moraju pridržavati zaposlenici preduzeća, institucija, organa vlasti i svih o čijem se kodeksu radi.
- Etički kodeks je od velikog značaja za poslovanje preduzeća jer će svako preduzeće koje posluje etično biti prepoznato kao poželjni partner i potrošačima i poslovnim subjektima i biti shvaćeno kao društveno odgovorno (npr unificirana pravila ponašanja i odijevanja).

Etički kodeks

- Etički kodeksi nisu klasični propisi, te uglavnom predstavljaju vrijednosti i principe očekivane od uposlenika kada su suočeni sa nejasnim ili dvojbenim okolnostima - donose generalna načela ponašanja.

Etički kodeks

- Koristi poslodavcu i uposleniku
- Novinarski kodeks, ljeakarski kodeks, vojni, policijski, kodeks izabranih dužnosnika, vijećnika, državnih službenika...

Primjeri drugih država

- Estonija - etički kodeks državnih službenika je sastavni dio Zakona o državnoj službi.
- Velika Britanija – integralni i ključni dio vlade, kodeks je dio ugovornih odnosa između službenika i poslodavca.
- Češka – kodeksi se primjenjuju kao preporuke;
- Prioritetna vrijednost/princip im je služenje javnom interesu

Primjeri drugih država

- Finska- nema pisane etičke kodekse. Pored toga, jedna je od najmanje korumpiranih država.
- Njemačka - je suzdržana prema ovim novim etičkim mjerama, jer njen pravni sistem obezbjeđuje visoki nivo etičkog i profesionalnog djelovanja.
- Šta je za nekoga neetički za drugog je to sasvim etički...

FBiH

- Federacija BiH – Kodeks za državne službenike uređuje:
 - pravila i principe ponašanja državnih službenika u organima državne službe u FBiH;
 - međusobni odnos državnih službenika;
 - radno okruženje i odijevanje na radnom mjestu;
 - postupanje u slučaju nepoštivanja kodeksa
 - upoznavanje građana sa ponašanjem koje imaju pravo očekivati od državnih službenika
 - nadzor nad provođenjem kodeksa

FBiH

- Etički kodeks je zasnovan na:
- Ustavima,
- Zakonu o državnoj službi u FBiH
- Zakonu o namještenicima
- drugim zakonima i podzakonskim aktima

Opća pravila

- U ostvarivanju principa kodeksa, uposlenik poduzima radnje i mjere koje su propisane, a izbjegava i suzdržava se od onih radnji koje nisu dopuštene ili su zabranjene.
- Uposlenik je dužan da uredno, pravilno i blagovremeno obavlja poslove i zadatke svog radnog mjesta, kao i druge povjerene poslove i zadatke u okviru stručne spreme i kompetencija

Pravila rada

- Svaka naredba koju u vršenju diskrecionih ovlaštenja, uposleniku izdaje nadređeni, mora biti:
 - jasna, odnosno razumljiva,
 - moguća sa utvrđenim razumnim rokovima za izvršavanje i sa tačno određenim ili odredivim predmetom,
 - utemeljena na zakonima, podzakonskim propisima, planovima i programima rada, ili drugim aktima koji regulišu nadležnosti i djelatnosti organa državne službe.

Pravila ponašanja na javnom mjestu

- Državni službenik dužan je da vodi računa da ponašanjem na javnom mjestu i istupanjem u javnosti ne umanju lični ugled, ugled organa državne službe i povjerenje građana u državnu službu.
- Istupanje u javnosti je često nedovoljno definisano, a sve češće se javni istupi uposlenika ocjenjuju sa nivoa etičkih pravila, odnosno etičkog ponašanja:

Primjer “kažnjivog” javnog istupa

- “Za dom spremni” – Josip Šimunić
- Glasnogovornica Federalnog ministarstva turizma i okoliša, proglašena je odgovornom jer je “prekršila pravila radne discipline, a u vezi s pravilima utvrđenim u Etičkom kodeksu za državne službenike”.

Primjer javnog istupa

- Agencije za državnu službu - za počinjenu povredu službene dužnosti izrečena disciplinska mjera javne pisane opomene.
Rješenje nije konačno, a uposlenica je protiv rješenja izjavila je žalbu Odboru državne službe za žalbe FBiH (podatak mart 2014)

- Slučajno pojavljivanje (slikanje) u medijima ne bi se moglo smatrati javnim nastupima.
- U takvim slučajevima procjena da li takvo pojavljivanje šteti ugledu službe mogla bi biti temeljena na tome krši li se takvim ponašanjem neki propis ili slično, a sve u zavisnosti od konkretne situacije.

Istraživanja BiH

- Državni službenici u BiH naglasili su značaj individualne, lične etike koja se, po njihovom mišljenju, nažalost ne mjeri i ne ocjenjuje u sadašnjem sistemu državne službe.
- To se odnosi i na politike i procedure zapošljavanje i unapređenja.

Etički kodeks

- U obavljanju privatnih poslova državni službenik ne koristi službene oznake ili autoritet radnog mjesta u državnoj službi.
- Pri donošenju odluka i vršenju diskrecionih ovlaštenja državni službenik dužan je da vodi računa o javnom interesu i relevantnim činjenicama i ne smije da djeluje na način koji ga dovodi u položaj obaveze vraćanja usluge nekom fizičkom ili pravnom licu.

Etički kodeks

- U vršenju svojih redovnih poslova, kao i u slučaju učestvovanja u radu u komisija i drugih radnih tijela, uposlenik ne smije da dozvoli da njegov privatni interes dođe u sukob sa javnim interesom.
- On je dužan da vodi računa o stvarnom ili mogućem sukobu interesa i poduzme sve mjere predviđene zakonom radi izbjegavanja sukoba interesa.

Zloupotreba službe

- Uposlenik je obavezan da nadležnim organima, kao i Općinskom načelniku, prijavi slučajeve primanja, odnosno davanja bilo kakve dobiti, beneficija, naknada u novcu, uslugama ili drugih oblika koristi.

Postupanje sa informacijama

- U vršenju svojih poslova uposlenik ne može zahtijevati pristup informacijama koje mu nisu potrebne za obavljanje poslova, a informacije koje su mu dostupne koristi na propisani način (javni interes, komercijalne informacije trećih lica, lične informacije).

Postupanje sa informacijama

- Uposlenik ne smije da neovlašteno saopštava informacije do kojih je došao u obavljanju svojih poslova, kao ni da daje informacije drugima ako to nije u skladu sa:
- Zakonom o slobodi pristupa informacijama u FBiH
- Zakonom o zaštiti ličnih podataka,
- podzakonskim propisima, pravilima i procedurama organa državne službe.

Ponašanje prema strankama

- U ponašanju sa strankama uposlenik je dužan da postupa:
 - profesionalno (poslovno, jednako prema svima),
 - ljubazno i pristojno,
 - poštuje ličnost i dostojanstvo stranke,
 - pokaže zainteresovanost i strpljenje posebno sa neukom strankom,
 - blagovremeno i tačno daje podatke i informacije
 - pruža pomoć i daje informacije o nadležnim organima za postupanje po zahtjevima, kao i o pravnim sredstvima za zaštitu prava i interesa.

Radno okruženje

- Uposlenik je dužan brinuti se o zdravom i lijepom radnom okruženju u službenim prostorijama. (Dodatna briga - audit tim 5S)
- U službenim prostorijama uposlenik ne koristi duhanske prerađevine, osim na mjestima koja su saglasno propisima za to određena, ne unosi niti konzumira alkohol, zabranjene supstance ili psihoaktivne medikamente koji se ne mogu kupiti u slobodnoj prodaji a nije ih prepisao ovlašteni doktor medicine.

Standardi odijevanja na radu

- Uposlenik je dužan da bude prikladno i uredno odjeven, primjereno poslovima državnog službenika i da svojim načinom odijevanja na radnom mjestu ne narušava ugled institucije.

Etički kodeks - Neprikladna odjeća

- za muškarce: kratke pantalone ili druge pantalone koje u stojećem stavu dosežu iznad članaka, bluza/majica koja nema kragu i/ili rukave i/ili je neuobičajenih/živih boja, te obuća “otvorenih prstiju”;
- za žene: previše otvoren vratni izrez bluze/majice i/ili bluza/majica bez leđa i bez rukava, suknja ili kratke pantalone koje u stojećem stavu dosežu iznad koljena više od pet centimetara, te neprimjerena obuća (papuče ili druga obuća “otvorenih prstiju” koja se sa zadnje strane ne pridržava uz nogu);

Etički kodeks - neprikladno

- sportska odjeća, veća oznaka ili natpis na odjeći, simbol koji može biti uvredljiv ili iritantan po bilo kojem osnovu, nepokriveni torzo, te nošenje kape u službenim prostorijama.
- Uposleniku nije dozvoljeno imati tetovaže na vidljivim dijelovima tijela, te imati probušene pojedine dijelove tijela, osim ušiju.

Etički kodeks - Nadzor

- Neposredno pretpostavljeni upozorava državnog službenika koji je neprikladno odjeven na obavezu poštovanja ovog kodeksa u pogledu odijevanja na radnom mjestu i na mogućnost pokretanja disciplinskog postupka u slučaju ponovljene povrede kodeksa.

Posebna pravila ponašanja

- Institucije čiji uposlenici obavljaju poslove koji zahtijevaju dodatno regulisanje pravila ponašanja ili postupanja, mogu svojim aktima dodatno regulisati ponašanje ili postupanje (nošenje uniforme ili službene odjeće, upotreba oružja, drugih sredstava prinude ili posebnih ovlaštenja, itd.).
- Pravilnik o kućnom redu Općine Tešanj
- Takvo regulisanje mora biti u skladu sa principima kodeksa.

Na koga se primjenjuju pravila?

- lica koja su zasnovala radni odnos imenovanjem, odnosno postavljenjem u Općini Tešanj;
- pripravnici i volonteri,
- osobe koje u radnom vremenu obavljaju poslove za Općinu Tešanj po osnovu ugovora o djelu, te na osobe koje obavljaju aktivnosti po osnovu sporazuma sa institucijom bilo koje vrste.

Pritužbe na nepoštivanje

- Građani i uposlenici mogu se obratiti Općinskom načelniku pritužbom na ponašanje uposlenika, za koje smatraju da je protivno odredbama kodeksa.
- Pritužbe razmatra Općinski načelnik i po potrebi podnosi zahtjev za disciplinski postupak.

Postupak po pritužbi

- Pritužbe razmatra Općinski načelnik i po potrebi podnosi zahtjev za disciplinski postupak saglasno Zakonu o državnoj službi i Uredbi o pravilima disciplinskog postupka za disciplinsku odgovornost državnih službenika u organima državne službe u FBiH

Upoznavanje sa sadržajem kodeksa

- Svi uposleni u organu Općini Tešanj dužni su potpisati izjavu da su upoznati sa sadržajem Kodeksa (planirana aktivnost).
- Izjava o upoznavanju sadržaja Kodeksa je sastavni dio personalnog dosijea uposlenih u Općini Tešanj

Zaključak

- *Uprkos njihovoj popularnosti, etički kodeksi ne znače mnogo ukoliko ih zaposlenici nisu prihvatili i ukoliko se energično ne održavaju, podižu i implementiraju.*
- *Etički kodeksi su beskorisni ako se zaposlenici redovno ne podsjećaju na njih i koliko im se ne daje kontinuirana obuka o etici.*
- *Kodeksi su efektivni samo ukoliko se nalaze u srcima i mislima zaposlenika*

HVALA na pažnji 😊